

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ: ПРОБЛЕМА ДЕФІНІЦІЇ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ

Бивалькевич Л. М.

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін та креслення
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Сучасний етап розвитку української державності характеризується кардинальними змінами в різних сферах суспільного життя: науці, освіті, культурі, промислового виробництва – що актуалізує низку питань, які потребують термінового розв'язання.

Одним з таких питань є формування творчих здібностей у майбутніх кваліфікованих робітників, оскільки, як відомо, наразі праця сучасного робітника вирізняється інтелектуальним, творчим змістом, а водночас, тісним взаємозв'язком розумових і практичних дій. Безперечно, міцні знання та уміння застосовувати їх на практиці – необхідна характеристика робітників під час виконання ними постійних функціональних обов'язків, а водночас і в процесі творчого пошуку, тобто важливого значення набуває їхня участь у винахідництві й раціоналізації виробництва.

Знання та творчий потенціал майбутніх працівників стають головним фактором під час інтеграції вищої освіти України у міжнародне науково-освітнє співтовариство, сприяють ефективності економічної системи, допомагають досягти технічного та економічного прогресу, незважаючи на обсяги коштів, інвестованих у виробничі обладнання й новітні технології. Відтак професійна освіта в цілому стає найважливішим ресурсом для інноваційного вітчизняного розвитку держави, а ефективна підготовка молоді до творчої діяльності у життєво важливому для існування й розвитку суспільства континуумі – одне із завдань вітчизняної системи професійної підготовки.

На сьогодні спостерігаємо низку суперечностей, які перешкоджають формуванню творчих здібностей майбутніх робітників, як-от: між вимогами суспільства до рівня розвитку технічних творчих здібностей молоді та сучасним станом організації відповідної фахової підготовки учнів у системі професійно-технічних навчальних закладів; між існуючими інноваційними технологіями щодо розвитку технічних творчих здібностей та застарілою методикою в системі професійно-технічної освіти щодо їх формування. Отже, на часі дослідження зазначеної проблеми і розроблення методики формування творчих здібностей майбутніх кваліфікованих робітників. У контексті зазначеної проблеми постає необхідність розглянути проблему формування основних дефініцій дослідження.

На сьогодні більшість дослідників [1; 3; 4] одностайні в думці, що здатністю до творчості, зокрема й до технічної, володіє значний відсоток людей. Водночас вони зазначають, що соціальна її значущість може бути різною. Зокрема Л. Виготський зазначав: «Якщо розуміти творчість в її істинному психологічному сенсі як створення нового, легко дійти висновку, що творчість притаманна для всіх більшою чи меншою мірою, вона ж є нормальним і постійним супутником дитячого розвитку» [2, с. 32]. Однак слабе розроблення методологічних питань розвитку технічної творчості є однією з головних причин відставання теорії від практики, недостатнього розвитку творчих здібностей учнів професійно-технічних авчальних закладів.

Творчість може бути науковою, художньою, прикладною, технічною. Усі різновиди мають свої специфічні риси – спільні та відмінні. Предметом нашого зацікавлення є саме технічна творчість. Теоретичний аналіз наукової літератури з виявлення сутності творчості в широкому значенні цього слова створює основу для більш детального вивчення технічної творчості як одного з її видів, що має безпосереднє відношення до техніки й технології сучасного виробництва.

Технічну творчість розглядаємо як «доцільне рішення в проекті та у формі матеріального втілення будь-якої технічної задачі з елементами новизни на основі наявної інформації з даного питання, теоретичних знань та практичного досвіду» [5, с. 527]. Результатом технічної творчості є новий матеріальний об'єкт або нова технічна система (або її частина).

У контексті професійної освіти термін «технічна творчість» безпосередньо пов'язаний з поняттями «технічне творче мислення», «творча інженерна активність». Аналіз зазначених понять дасть нам змогу більш повно розкрити сутність досліджуваної проблеми.

Термін «творча інженерна активність» трактується Є. Варнавських як діяльна, енергійна, самостійна участь спеціаліста у вирішенні технічних завдань його рівня, тобто компетенцій фахівця в якій-небудь галузі техніки з вищою технічною освітою – інженер (від франц. *ingenieur*) [1]. Слід наголосити, що поняття «технічний» генетично трактується як мистецтво, майстерність (від грецького «*techné*»).

Компоненти технічної творчості інтегративно пов'язані з іншими результатами навчального процесу: розкриття індивідуальних здібностей учнів чи студентів; підвишений ступінь сформованості і гнучкості їхнього мислення, кмітливості; якісно новий рівень розвитку інтелектуальної сфери учня чи студента.

Технічна творчість учнів, маючи, як уже зазначено вище, одну фізіолого-психологічну основу з технічною творчістю дорослих, містить і деякі окремі, несхожі риси. Так, технічна творчість дорослих, перш ніж отримати право на визнання, проходить перевірку перед колективним досвідом людства. Для учнів достатньо, щоб результат творчого вирішення був новим лише для них самих, не мав всеохопної інноваційності; як показує аналіз літератури з цього

питання, основною метою технічної творчості учнів є розвиток їхньої здатності до творчої діяльності.

Отже, аналізуючи значення поняття «технічна творчість учнів», ми враховуємо дві суттєві обставини: по-перше, аналіз особливостей освітнього процесу в навчальному закладі, мета якого полягає у розвитку здатності учнів до технічної творчості. По-друге, дослідження змістової складової творчої діяльності учнів, метою якої є створення технічних об'єктів.

Таким чином, з урахуванням психологічної та педагогічної точок зору можемо сформулювати таке визначення: технічна творчість учнів – це цілеспрямована діяльність (інтелектуальна і трудова), у процесі якої формуються й розвиваються творчі здібності особистості, що дозволяють розробити нові технічні рішення та впровадити їх у освітній процес; створити оригінальні інноваційні об'єкти з практичним наповненням.

Творча активність учнів професійно-технічних навчальних закладів під час творчої діяльності проявляється в різних формах, як-от: копіювання; пропозиції щодо внесення деяких конструктивних або технологічних змін; раціоналізаторської, а в окремих випадках і суто винахідницької діяльності.

Одночасно результативність окремих форм творчої активності тісно пов'язана з формуванням і розвитком в учнів особливого типу мислення, що перебуває в складному взаємозв'язку між окремими його видами. Серед останніх особливо слід відзначити творче й технічне мислення.

Творче мислення багатьма психологами характеризується як «створення суб'єктивно нового продукту й новоутворення в пізнавальній діяльності з його створення» [6]. Психологи однакостайні в думці, що творче мислення характеризується пластичністю, гнучкістю й насамперед оригінальністю рішень.

Важливою складовою, органічним компонентом мислення сучасної людини, на думку В. Моляко, є технічне мислення [4]. Найбільш повно воно розглянуто у спеціальному дослідженні Т. Кудрявцева, який запропонував та експериментально перевірів трикомпонентну структуру технічного мислення, в якому «понятійні, образні та практичні компоненти розумової діяльності займають рівноправне місце й знаходяться в складній взаємодії між собою» [3].

Варто підкреслити ту обставину, що, на жаль, поки що немає загальноприйнятої теорії творчості, зокрема й технічної. Одні дослідники вважають, що творче технічне мислення є лише окремим проявом розумового процесу. Інші, навпаки, стверджують, що в словосполученні «творча діяльність» акцент потрібно ставити на другому слові. Дослідження творчого акту до того ж є досить складним процесом унаслідок того, що розв'язання проблеми й здобуття нових знань часто відбувається шляхом осяяння (інсайту). Такі зауваження породжують концепції, згідно з якими творчий процес розглядається як спонтанна діяльність. Така термінологічна неузгодженість й відсутність однакостайності в поглядах на сутність і природу

творчої діяльності загалом і технічної творчості зокрема безпосередньо позначається на формуванні здатності учнів професійно-технічних навчальних закладів до технічної творчості, продукування принципово нових оригінальних ідей і продуктів, що відповідно впливає на суспільний розвиток і технічний прогрес в цілому.

Література:

1. Варнавских Е. А. Творческая инженерная активность специалиста и реализация методик её формирования у студента в техническом вузе / Е. А. Варнавских [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www-old.informika.ru/text/magaz/pedagog/pedagog_7.
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк : [кн. для учителя] / Л. С. Выготский [3-е изд.]. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.
3. Кудрявцев Т. В. Психология технического мышления / Т. В. Кудрявцев // Процесс и способы решения техн. задач. – М. : Педагогика, 1975. – 304 с.
4. Моляко В. А. Техническое творчество и трудовое воспитание / В. А. Моляко. – М. : Знание, 1985. – 80 с.
5. Новый политехнический словарь ; гл. ред. А. Ю. Ишлинский. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2000. – 672 с.
6. Психология : Словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – К. : Политиздат, 1990. – 494 с.

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ СИСТЕМИ MOODLE У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ДИСЦИПЛІНИ «АНГЛІЙСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Бобришева Н. М.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри англійської мови в судноводінні
Херсонська державна морська академія
м. Херсон, Україна*

Глобальне впровадження комп'ютерних технологій в усі сфери сучасного життя стало початком перетворення традиційної системи освіти та першим кроком до створення інформаційного суспільства. Морська освіта не є виключенням, зокрема, в Херсонській державній морській академії (ХДМА) використовується модульне об'єктно-орієнтоване середовище дистанційного навчання – Moodle, що використовується для підтримки очної та заочної форм навчання.